

LE JOURNAL MUHABİRİNE VERİLEN MÜLAKAT*

Paul Herriot

–Türkiye'ye karşı sürekli iyi niyetler beslemiş olan Fransız toplumunun Türkleri, içinde buldukları savaş durumundan çıkmış görmeyi isteğine ve Türk isteklerinin haklı ve mantıklı olduğunu anladığına içtenlikle inanıyorum. Bundan dolayı Lozan'daki delegelerinizin seçtikleri tutumdan derin bir biçimde şaşkınım ve bu delegelerin ülkeniz kamuoyunun gerçek duygu ve düşüncesini dile getirdiklerine inanamıyorum.

Konferansın bu kadar uzun sürmesini de beklemiyordum. Konferans bir ayı geçen bir zamandan beri işe başladığı hâlde incelemesine sunulan meselelerden hiçbirini çözülmedi. Beş hafta içinde hiçbir noktada tümüyle anlaşma olmadığı için bu konferansın ne zaman son bulacağı sorulmaya değerdir. Oysaki Türkiye'nin istekleri bütün dünyaca ve özellikle Lozan'da toplanan hükümetlerin temsilcilerince ta önceden biliniyordu. Delegelerimiz hiçbir yeni istekte bulunmadılar. Kendilerinin istekleri, ülkemizin yaşaması ve bağımsızlığını elde etmesi için gereken şartların en azını içermektedir. Benim düşünceme göre konferanstaki delegeler bir parça iyi niyetlilik gösterebilirlerdi görüşmelerin bu kadar uzaması için ortada hiçbir neden kalmazdı.

İstanbul ve Marmara Denizi'nin güvenliği ve taarruzdan korunması hakkında gereken güvencenin verilmesi şartıyla Boğazların serbestliğini en önce teklif eden biziz. Bugüne kadar bunu yapmadılar. Bu türlü güvence isteğinde bulunduğumuzdan dolayı bizi ciddi bir biçimde hatalı göremezler. Bugün bizi Lozan'a çağıran kişilerin konferansın açılışından önce İstanbul'un bize geri verileceğine söz veren insanlar olduğunu hatırlayınca bu sözün bize iyi niyetle verilmiş olmasından kuşku duymaya başlıyoruz. Çünkü İstanbul'un esenliği ve güvenliği için gerekli olan şartlar hakkında bugün bizimle pazarlık yapılmak isteniliyor. Bununla birlikte bu konudaki düşüncemi bildirmeyi Boğazlar meselesinin çözümlendiğini öğreneceğim güne erteliyorum.

Musul ilinin millî sınırlarımız içindeki bölgelerden olduğunu defalarca duyurduk. Lozan'da bugün karşımızda yer alanlar bunu çok iyi bilirler. Yurdumuzun sınırlarını belirlediğimiz zaman büyük sıkıntılara katlandık. Çıkarlarımıza aykırı olmakla birlikte barışseverce davrandık. Artık millî topraklarımızdan en küçük bir parçasını bizden koparmaya çalışmak çok haksız bir davranış olur. Bunu kesinlikle kabul edemeyiz.

İngilizlerin bu gerçekleri tanımakta tereddüt etmelerine şaşırıyorum. Kararsız davranıyorlar cümlesini kullanırken düşüncemi tamamlanmamış bir biçimde söylemiş oluyorum.

Diğer taraftan bu sorunda Fransa ve İtalya'nın izlediği çok yansız davranış biçimi, şaşkınlığıma neden olmaktan geri kalmıyor. Ancak şimdiye kadar Lozan bize şaşkınlık verici diğer durumlar da göstermekten geri durmadı. Kapitülasyonların konferansta birçok toplantıya konu olması ve görüşülmesi bile millî onurumuza yöneltilmiş bir aşağılamadır. Kapitülasyonların Türk milleti için ne derece iğrenç bir şey olduğunu size tanımlamaya gücüm yetmez. Bunları diğer biçim ve isimler altında gizleyerek bize kabul ettirmeyi başaracaklarını tasarlayanlar ve düşleyenler, bu konuda pek yanılıyorlar. Çünkü Türkler kapitülasyonların sürekliliğinin kendilerini pek az bir vakitte ölüme götüreceğini çok iyi anlamışlardır. Türkiye, esir olarak yok olmaktansa son nefesine kadar mücadelede bulunmaya karar vermiştir.

Umarım ki bizimle barış yapmak istediklerini söyleyenler, görüşlerinde direnmeyerek bu meselede Türk milletinin kararlılığı ve iradesi aleyhine yürümek imkânı olamayacağını anladıklarını yakında göstermeye girişeceklerdir.

* Mustafa Kemal Paşa'nın, 25 Aralık 1922 tarihinde Çankaya'da, Le Journal muhabiri Paul Herriot'a verdiği mülakatı.

Azınlıklara gelince bu konuda değişim sorununu öngörmüştük. Diğer devletlerin delegeleri de bu ortamda bizim düşüncemizi izlemişler ve onaylamışlardır. Ancak bir arabozuculuk ve hıyanet ocağı bulunan, ülkede arabozuculuk ve anlaşmazlık tohumları saçan, Hristiyan hemşehrilerimizin rahatı ve refahı içinde uğursuzluk ve yıkım nedeni olan Rum Patrikhanesini artık topraklarımız üzerinde bırakamayız. Bu tehlikeli kuruluşu ülkemizde tutmaya bizi zorlamak için ne gibi nedenler gösterilebilir? Türkiye'nin Rum Patrikhanesi için toprakları üzerinde bir sığınacak yer göstermeye ne mecburiyeti var? Bu arabozuculuk ocağının gerçek yeri Yunanistan'da değil midir?

Merkezî Hükümetimiz bütün bu noktalar üzerinde delegeler kurulumuza Misakımillî hükümlerine uygun bir biçimde kesin yönerge vermiştir. İsmet Paşa hazretleri tam yetkiye sahiptir. Ve Lozan Konferansı çalışmasında şahit olunan gecikmelerin hiçbirinden hükümetimize sorumluluk yüklenemez ve suç yöneltilemez.

Devletlerin iyi niyetimizi anlayarak ünlü, muzaffer ordumuzu savaşta tutmanın mümkün olmayacağını anlamakla belirli bir süre içinde konferansa son vermek için acele edeceklerini hâlâ umuyoruz.

–Sayın Paşaya Lozan Konferansı'nın görüşmelerinin sizi tamamen hoşnut edeceği görüşünde misiniz? Diye sordum.

Kendisi aşağıdaki cevap ile demecine son verdiler:

–Biz konferanstan yalnız uygun bir sonuç bekliyoruz. Millî isteklerimizi gerçekleştirmeyecek bir sonuca biz önem vermeyeceğiz. Ancak şimdilik konferansın böyle olumsuz bir sonuca ulaşacağını varsaymak için ortada bir şey yoktur. Türk milleti de bütün dünya ile birlikte Lozan Konferansı'nın bitmesini sabırsızlıkla bekliyor. Konferans dilenen barışı getirmeyecek olursa herhâlde bundan dolayı bize hiçbir sorumluluk yüklenemez.

Medeniyet dünyasının unutmaması gereken bir önemli nokta daha vardır. Büyük Millet Meclisi tarafından yönetilmekte olan yeni Türkiye, Osmanlı Hükümetinin yönetimindeki eski Osmanlı İmparatorluğu değildir. Yeni Türkiye; haysiyetini, gücünü anlamış ve hukukunu korumak için varlığını tehlikeye atmaya da hazırdır.

Kaynak: ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri; ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 2006.

Hâkimiyet-i Milliye; 2Ocak 1923.